

POSLE PODVIGA KELNSKIH MAZALA

Izgredi o Božiću 1959. godine, kada su zidovi kelnske sinagoge bili izmazani parolom „Napolje, Jevreji!“, duboko su ustalasali javnost ne samo u granicama Nemačke nego i izvan nje. Štampa, radio i televizija izveštavali su nedeljama o tome, a zvanične ustanove i ličnosti davale izraza svom saosećanju. Ali ono što nama izgleda naročito važno, to su stotine i hiljade pisama i telegrama koje su nam stizale iz svih krugova stanovništva, pa i iz inostranstva, sa prikupljenim potpisima i anonimno.

Ta pisma možemo podeliti na tri kategorije:

a) Ispoljavanje simpatija, čija se iskrenost jasno oseća. U ovu kategoriju idu i sitni prilozima kao dokaz silnog negodovanja. Među priložnicima ima i ljudi koji su odvojili deo svojih dnevnih skromnih prihoda, kako bi na taj način izrazili svoja osećanja.

b) Kategorija uglavnom intelektualaca koji jevrejski problem shvataju kao intelektualni problem, pa razmatrajući ga sa tog stanovišta pokušavaju da nađu neko rešenje. Oni se doduše gnušaju od onog što se dogodilo, oni bi hteli da imaju „svoje Jevreje“, kako bi se mogli poravnati sa svojom demokratijom — „isto onako kao što Amerikanci imaju svoje Crnce“. Ovo bi se moglo još i drukčije izraziti: Jevreji su „malum necessarium — nužno zlo“.

c) Ovu kategoriju mogli bismo okarakterisati na sledeći način: Brljanje po zidovima nije lepo, i ono što smo uradili sa Jevrejima nije pravo, ali mi hoćemo da živimo bez Jevreja. Zanimljivo je da u ovu kategoriju spadaju i „religiozni krugovi“, koji sve zlo što su ga u prošlosti naneli Nemci nastoje da opravdaju verskim shvatanjima: to je bila volja Svemogućeg, i dokle god Jevreji ne budu priznali Isusa, tako će se to i nastaviti.

Govoriti o anonimnim i pretećim pismima nema nikakve svrhe. Ona su utoliko zanimljivija što je njihova sadržina istovetna, bez obzira na to da li potiču iz DDR ili iz Savezne republike.

Utešno je, međutim, što je osuda ovih događaja našla dubokog i pozitivnog odjeka u srcima omladine. Od januara 1960. do juna 1960. posetilo je sinagogu oko 4000 osoba, većinom omladinaca. Za mnoge

mlade ljude, pa i studente, naziv „Jevrejin“ zvuči kao bajka. Duboko nepoznavanje Jevrejstva, „jevrejske vere“, najbolje će nam predočiti jedno od mnogih pisama koja smo primili:

„Akademska zajednica
Johann Gottfried Herder
u gradu Nemačke Gilde

Köln-Lindenthal, 15.5.60.
Univerzitet

Veoma poštovani gospodine dr Asaria!

Kada je pre nekoliko nedelja talas antisemitskih izjava i izgreda preplavio Saveznu republiku i polazeći odavde zapljusnuo celi svet, mnogi su verovali da svojim očima gledaju akciju kojom upravljaju izvesni krugovi, ili pak da su suočeni sa ponovnim buđenjem antisemitizma u Nemačkoj.

Uvidelo se, međutim, da ovi sramni ispadi počivaju na nekoj vrsti masovno-psihološke lančane reakcije, čija je podloga — glupost. Glupost onih koji Jevrejstvo, u tradicionalnom uprošćavanju, posmatraju kao ispaštalo za sva nemila stanja, a pri tom ne poznaju ni jednog jedinog Jevrejina; glupost i onih koji još nikako nisu naučili — a usled duhovne ostarelosti više ne mogu ni naučiti! — kako da uklone vekovne predrasude spojene sa neshvatljivim grozotama.

Doduše, moglo bi se gotovo pomisliti da se ova toliko opasna glupost ređe nalazi tamo gde je „stupanj obrazovanosti“ viši — dakle, u svakom slučaju, među studentima i ljudima s fakultetskom spremom. Ova pretpostavka nije tačna! Kada jedan „apsolvent-kandidat prava“ ne zna šta je sinagoga, kada studenti sebe nazivaju antisemitima ili — snishodljivo — „asemitima“, a da za to ne umeju navesti nijedan razlog, onda ti ljudi nisu ni za dlaku obrazovaniji od „čoveka sa ulice“. Naprotiv, ti mladi ljudi, koji su imali sve mogućnosti za sticanje obrazovanja, gluplji su od svih ostalih.

Međutim, ništa ne bi bilo dobijeno ako bismo se organizovali na ove žalosne konstatacije. Naš je zadatak da svojim bližnjim objasnimo njihove predrasude, dakle u prvom redu pokažemo — i učinimo da zaista shvate — šta odbijaju i potcenjuju u svojoj zaslepljenosti.

Pošto ste se Vi, gospodine dr Asaria, u poslednje vreme naročito mnogo trudili u ovom smeru, dopustite da Vam učinim sledeći predlog:

Mi bismo rado udesili neki sastanak na kelnskom Univerzitetu, koji bi se pozabavio ovim pitanjima, — bilo posredovanjem ASTA ili, ukoliko Vam uži krug izgleda podesniji, posredovanjem naše zajednice.

Bilo bi nam veoma drago ako bismo na ovaj način mogli doprineti „savlađivanju naše prošlosti“ i zasnivanju istinski ljudskog razumevanja.

U nadi da će se ova sugestija moći na neki način ostvariti, ostajem

S odličnim poštovanjem,
po ovlašćenju
Wolfgang Kaupen s.r.”

Toliko o mladim ljudima. A ono što misli stara generacija, najbolje će nam ilustrirati sledeće pismo:

„Thomas Christoph Harlan
sada Varšava
Szopena 5a m 13

Poštovani gospodine rabine Asaria,

Na udaljenosti od hiljadu kilometara od nekadašnjeg glavnog grada Velike Nemačke, Aušvica, Arnold Strunk i Paul-Josef Schönen, 25 godina, pekarski pomoćnik i trgovački nameštenik, član „Nemačke državne stranke“, vernik, trenutno u policijskom zatvoru, na Božić 1959. izmazali su zidove sinagoge u Kelnu; ispisali su na zidovima: „Nemci, mi zahtevamo — napolje s Jevrejima!“

Boja je pomešana s acetonom. Čitam: već dve nedelje trudi se kelnska krivična policija uzalud da kukaste krstove ukloni sa zidova. Kelnska krivična policija nalazi se pod upravom nekadašnjeg SS-Obersturmbannführer-a Kiehne-a. Policija Savezne republike nalazi se pod upravom SA-pripadnika Gerharda Schrödera, sadašnjeg ministra unutrašnjih poslova. Ministar unutrašnjih poslova izjavio je preko svih nemačkih televizijskih emisionih stanica: „Antisemitizam je mrtav“. Pretpostavljam da je time hteo reći: „Jevreji su mrtvi“. SA-pripadnik ministar unutrašnjih poslova Schröder živi. Vrhovni krivični policajac Kelna Obersturmbannführer Kiehne živi. I ne samo on.

SS-Obersturmbannführer Kiehne ima u Zapadnom Berlinu slavnog kolegu. Zove se Ivan Jungbluth. On je zamenik berlinskog rukovodioca „Nemačke državne stranke“. Bio je uzastopno: Belorus, isusovački duhovnik, nosilac „Blutsordena“ NSDAP (za učešće u Hitlerovom puču u Minhenu 9. novembra 1923.), SS-Oberführer u Frankovom uredu u Krakovu, i biolog. Poznajem ga lično. Njemu je 63 godine i on živi kao neženja, očevidno još i danas držeći se celibata, u trosobnom stanu u Berlin-Vilmersdorfu. Svakog četvrtka sastaju se u tom trosobnom stanu omladinske grupe radi diskusije. Uoči atentata na jedno zapadnoberlinsko pozorište, u kojem se davao moj komad čija je tema ustanak u varšavskom getu, održao je za sveštenike posvećeni Jungbluth predavanje o „božjom voljom stvorenoj razlici između rasa“. Posle toga, 26. januara, desetero najmljane dečurlije, izbeglice i srednjoškolci, mladići između 17 i 20 godina, urlali su u gledalištu pozorišta, onako kako su to naučili od svojih očeva: „Napolje s Jevrejima!“ To se zbilo pre godinu dana. (Dvojicu od njih uhapsili su pre deset dana u Zapadnom Berlinu, zamazali su neku jevrejsku radnju kukastim krstovima.)

Arnold Strunk i Paul Schönen, 25 god., pekarski pomoćnik i trgovački nameštenik, sede u policijskom zatvoru u Kelnu. Keln leži na Rajni. Ali ne samo Keln. I vinogradi barona fon Gutenberga. Baron fon Gutenberg je poslanik Hrišćansko-demokratske unije u nemačkom Bundestagu. U nemačkom Bundestagu izjavila je onomad Hrišćansko-demokratska unija kroz usta svog barona fon Gutenberga: Nema više antise-

mitizma. — Malo pre toga bio je isti taj hrišćanski poslanik baron fon Gutenberg osuđen od strane jednog redovnog nemačkog suda na novčanu globu od 200 maraka: nekog sugrađanina opsovao je javno sa „jevrejska svinjo“. On je bio toliko pametan da to ne nabrlja na zidove kelnske sinagoge. Arnold Strunk i Paul Schöner učinili su to sad umesto njega. Zato sede u policijskom zatvoru. Baron fon Gutenberg sedi u parlamentu.

I ne samo on. — Za dužinu jedne zatvoreničke barake sedi udaljen od njega jedan ministar. Savezni ministar za izbeglice. Oberländer, profesor dr Theodor, 55 god., zbog učešća u Hitlerovom puču 9. novembra 1923. u Minhenu ranije osuđen, evangelik, SA-Hauptsturmführer, državni rukovodilac „Saveza nemačkog Istoka.“

Arnold Strunk i Paul Schöner poznaju ga. Vidali su ga u novinama pored vladajućeg predsednika opštine Zapadni Berlin, Willy Brandta, na tribini Tirtgartena, kako proslavlja prvi maj berlinskih radnika, videli su ga u nedeljnim ilustracijama kako novčanicama od 6000 maraka steže ruke stražarima iz Aušvica i Buhenvalda i kako dvojicu dželata poznatih u čitavom svetu, „Pištolj-Šuberta“ i „Gvozdenog Gustava“ (oboje su zbog nedela osuđena 1958. u Kelnu), prilikom njihovog povratka iz sovjetskog ropstva u zavičaj, dobrodošlicom dočekuje na pograničnoj stanici Fridland.

Ali videli su ga i pored predsednika republike Heussa. Videli su predsednika republike Heussa, veterana slobode i poštenja, međ velikim duhovima nemačke nacije danas valjda najdostojnijeg poštovanja, videli su ga i za trenutak se zaprepastili i setili: nije li to onaj isti profesor Theodor Heuss koji je u nemačkom Rajhstagu 1933. pomogao da se Vajmarska Republika odvede na klanicu?, — koji je Hitlera svojim ličnim i javno datim glasom „ovlastio“ (jer tako se zvao taj zakon: „Zakon ovlašćenja“) da sudbinu nemačke glasačke stoke otad bez parlamenta uzme u svoje mrke ruke i Nemačku prekonoc smota? I nije li to bilo tada, u osvit 30. januara 1933., da su prvi Jevreji, u gimnastičkoj dvorani jedne berlinske humanističke gimnazije, obešeni o užad za veranje?, i Carl von Ossietzky dospao u Saksenhauzen? a svaki komunist sa najvećom brzinom u hrišćansko nebo?

Arnold Strunk i Paul Schöner videli su predsednika republike Heussa, i setili se neba, komunista i gimnastičkih dvorana. I bacili su pogled u novine. I pročitali: „Predsednik Savezne Republike Heuss šalje upravo iz Špandaua puštenom takozvanom ratnom zločincu von Neuraufu, nekadašnjem državnom protektoru Češke i Moravske, pozdravni telegram 'Dobrodošli posle desetogodišnjeg mučeništva.'“ Dakle: to beše mučeništvo?

Arnold Strunk i Paul Schöner, 25 god., pekarski pomoćnik i trgovački nameštenik, vernici, sada u policijskom zatvoru u Kelnu, videli su predsednika republike Heussa, a pored njega kancelara dra Adenauera. Videli su dra Adenauera prilikom izborne borbe 1953. Videli su njega, besprekornog, kako u verlskom zatvoru za ratne zločince trese ruku 101 ubici, — videli su ga novembra 1959. kako istupa u odbranu svog

ministra dra Oberländera i uzvikuje: „Ovom čoveku ne može se ništa prigovoriti!“

Ni oni nisu imali tom čoveku ništa da prigovore.

Videli su kardinala Innitzera kako uzdignute ruke, hitlerovskim pozdravom, pozdravlja firera i kancelara Adolfa Hitlera prilikom ulaska u Beč.

Ni oni nisu imali tom čoveku ništa da prigovore.

Videli su kelnski proces 1958. vođen protiv „Gvozdenog Gustava“, i pročitali u „Wikingruf“-u, nikad nezabranjivanom, nikad na polaganje računa pozvanom listu SS: Požrtvovana služba stražara u koncentracionim logorima bila je isto tako služba otadžbini kao što je to bila i služba na ratištu!

I oni nisu imali više ništa da prigovore požrtvovanoj službi stražara u otadžbini koncentracionih logora.

Čitali su „Mein Kampf“; kao što su ga bili čitali ministar Oberländer, i ministar Schröder. Ministar dr prof. Theodor Oberländer i ministar Gerhard Schröder stupili su u SA i NSDAP, — pekarski pomoćnik Strunk i trgovački nameštenik Schöner u „Nemačku državnu stranku“.

Sinovi sede u policijskom zatvoru u Kelnu, — očevi su ministri. Ministri i kardinali šalju vam, uvaženi gospodine rabine, telegrame saučešća. I uveravaju: „Zlosrećan usamljen slučaj“.

Zlosrećan usamljen slučaj?

Treći Rajh je mrtav. Ali četvrti?

Vas, koji ove redove čitate, od sveg srca molim da budete podrživi. Molim Vas: ne poklanjajte vere telegrafskim tešenjima besprekornih, — ne verujte ministrima, policajcima i tronutim eminencijama koji đavola hoće da isteraju đavolom, — tojest: samim sobom. Molim Vas: ne verujte onima koji Vas svečano uveravaju da će zlo ukloniti; sem ako uklone same sebe.

Ministar unutrašnjih poslova severne Vestfalije Dufhus odredio je nagradu od 10.000 maraka za hvatanje kelnskih atentatora! Ko će, uvaženi gospodine rabine Asaria, ko će odrediti nagradu od 10.000 maraka za hvatanje ministra Oberländera i ministra Schrödera?

Doba peći, u kojima su Anu Frank i ljudsku slobodu spaljivali ne-ljudi tokom trinaest kristalnih božićnih noći, ponovo je nastalo. Neljudi su ostali u životu. Ložači, inženjeri gimnastičkih dvorana one humanističke gimnazije koju obično nazivamo Aušvic, sede u našoj vladi, u našoj industriji i u našim školama. Graditelj gasnih komora u Aušvicu, firma Topf i sinovi, danas opet gradi u malom bavarskom planinskom gradu Štajnebahu na Vertskom jezeru „uređaje za spaljivanje“ i već je 5. januara 1953. dobila od savezne vlade patent pod br. 861 731 za „metod i sprave za spaljivanje leševa, crkotina i njihovih delova“. Ja imam taj spis. On visi nad mojim pisaćim stolom. To nije usamljen slučaj. Ministar Oberländer nije usamljen slučaj. Ministar Schröder nije usamljen slučaj. Onaj rukovodilac krivične policije u Kelnu nije usamljen slučaj. To je princip. Kukasti krstovi u Kelnu jesu logična posledica toga.

Arnold Strunk i Paul Schönen sede u policijskom zatvoru. Mogli su ih spasti. Ali oni će biti samo kažnjeni. Verovatno teže nego što zaslužuju. Oni koji su ih zaveli sada im sude. Njihovim očevima potreban je alibi. Njihov sudija biće valjda jednomišljenik onog dra Kurta koji je poljskog šumskog radnika Jana Paradovskog 1943, zbog jednog šamara što ga je vratio nemačkom nadzorniku, osudio na smrt. On je danas državni tužilac u Manhajmu. Na Rajni. U Četvrtom Rajhu. Protiv toga se ništa ne može.

Protiv toga se ništa ne može?

Može se. Mora se.

Pozdravljam Vas i molim da mi oprostite ovaj ponovni upad u Vaš mir. Ne znam drugog puta.

Vaš veoma odani,

sada Varšava,
7.I.1960.

Thomas Christoph Harlan s.r.